

ДО ПИТАННЯ ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ПРОМИСЛОВОСТІ, ПОЛІТИКИ ТА МЕХАНІЗМІВ ЇЇ РЕАЛІЗАЦІЇ

QUESTION OF FORMATION OF INDUSTRY DEVELOPMENT STRATEGY, POLICY AND MECHANISMS OF ITS REALIZATION

Юрій КИНДЗЕРСЬКИЙ,
кандидат економічних наук,
Інститут економіки
та прогнозування НАН України, Київ

Yuriy KINDZERSKYI,
PhD in Economics,
Institute for Economics
and Forecasting, Ukrainian NAS, Kyiv

СТАТТЯ II. ОРГАНІЗАЦІЙНІ ТА ІНВЕСТИЦІЙНІ МЕХАНІЗМИ РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЇ

Важливим питанням у проведеному ефективних структурних змін і технологічної модернізації є **регулювання й активізація процесів вертикальної інтеграції виробництва**. Це пов'язано з тим, що вертикально інтегровані промислові групи мають здатність акумулювати власні значні інвестиційні ресурси, забезпечують масовість виробництва, вони, як свідчить світова практика, зосереджують у себе переважно більшість прикладних досліджень, здійснюваних у країні, та виступають основними суб'єктами впровадження нових технологій і продуктів. Організаційна цілісність цих структур поряд з переліченими якостями дозволяє проводити узгоджену технологічну політику на підприємствах із різними технологічними переділами, об'єднаних в один технологічний ланцюг, що забезпечує масштабність технологічної модернізації в цілому в країні й відповідно її сукупну суспільну ефективність.

Наявність в Україні великих, в т.ч. транснаціональних, інтегрованих структур, насамперед у високотехнологічних секторах, пріоритетних з точки зору бажаних структурних змін, сприятиме підвищенню стійкості вітчизняних підприємств в умовах загострення міжнародної конкуренції, запобігатиме перетворенню їх у периферійні виробничі потужності у складі іноземних корпорацій, що значно підвищить імовірність успішного виконання країною своєї місії.

Формування великих інтегрованих структур у пріоритетних секторах має супроводжуватись одночасним створенням ємких ринків для їх продукції¹. Без цього інтеграція буде неефективна або взагалі унеможливлена². Тому стимулююча функція держави у формуванні інтегрованих структур у промисловості має полягати, з одного боку, у створенні відповідних організаційно-правових і фінансових умов для консолідації виробництва, а з другого – у формуванні значного попиту на продукцію інтегрованих компаній.

В організаційно-правовому плані слід послабити норми антимонопольного законодавства щодо верхніх граничних меж концентрації виробництва, урахувавши той факт, що економіка країни повністю відкрита. За таких умов мінімізується загроза монополізації внутрішнього ринку одним суб'єктом, утвореним внаслідок консолідації вітчизняних виробничих активів³. Виняток становлять хіба що ринки продукції природних монополій.

У фінансовому плані стимулювання державою концентрації може здійснюватись шляхом надання податкових та кредитних преференцій, які доцільно розглядати як інвестиційні пільги. Зокрема, підприємствам може бути зменшено оподатковуваний прибуток на розмір витрат, пов'язаних із придбанням інших підприємств, або на суму реінвестованого у придбання прибутку. Держава може надавати пільгові державні кредити під цілі консолідації.

Окремим способом консолідації за стимулюючої ролі держави може бути викуп останньою частини акцій підприємств у обсягах, які дозволяють контролювати (понад 50% акцій) або блокувати (понад 25%) їх діяльність із подальшим створенням на базі цих підприємств інтегрованих корпоративних об'єднань зі

змішаною (державно-приватною) або державною формою власності. Для посилення інтеграції науки з виробництвом держава також може здійснити корпоратизацію профільних державних науково-дослідницьких установ і частину їх акцій передати у власність названих корпоративних утворень, іншу частину залишити у своїй власності.

Формування ємких ринків для продукції створених за участю держави інтегрованих компаній може відбутись як мінімум у два способи. По-перше, шляхом штучного створення нових ринків через застосування державного замовлення на певні види продукції. По-друге, введенням захисних заходів для доступу на внутрішній ринок аналогічних іноземних товарів через квотування їх обсягів або застосування до них протекціоністських імпортерських мит⁴. Слід зазначити, що обмеження імпорту може супроводжуватись вимогами держави до іноземних компаній щодо розміщення виробництва із виготовлення відповідної продукції всередині країни шляхом створення своїх дочірніх компаній, не виключаючи при цьому можливості участі держави у формуванні їх капіталу.

Державне замовлення доцільно застосувати для створення ринків авіаційної, суднобудівної, вагонобудівної, фармацевтичної промисловості, медичного приладобудування, енергетичного машинобудування, автомобілебудування (у таких сегментах, як міський комунальний транспорт, комунальна техніка), для виробництва сільськогосподарської техніки, військово-промислового комплексу. Саме в цих галузях також можуть бути створені згадані державні корпоративні об'єднання, в т.ч. холдингового типу. Їх формування є доцільним принаймні на початку становлення потужного корпоративного сектору, оскільки вони відрізняються високим ступенем концентрації та технологічної інтеграції своїх виробництв, а тому здатні забезпечити бажані структурні зміни в промисловості. Присутність державного капіталу в таких об'єднаннях має визначатись особливістю ринків, на яких вони діють, а також з огляду на доцільність формування з них своєрідного структурно-виробничого каркасу економіки, який підвищуватиме її стійкість до зовнішніх деструктивних впливів.

Для підвищення доступності для споживачів створеної за державним замовленням капіталомісткої продукції доцільно активніше застосовувати лізингові схеми її реалізації. Зокрема, у складі згаданих державних корпоративних об'єднань можливим є створення спеціалізованих лізингових компаній, що працюватимуть у відповідних секторах ринку, на кшталт нині діючого Державного публічного акціонерного товариства «НАК «Укргролізінг», що займається реалізацією сільгосптехніки.

Формування державою відповідних ринків може відбутись, наприклад, для авіабудування через розширення мережі внутрішніх регіональних і міжнародних пасажирських та вантажних авіаперевезень на літаках вітчизняного виробництва, введенням вимог до вітчизняних транспортних авіакомпаній щодо переважного застосування в авіаперевезеннях таких літаків і т.п. Аналогічно це може бути застосовано до суднобудування. Ринок для вагонобудування може бути суттєво розширений проведенням кардинального технічного переоснащення локомотивного й вагонного парку залізниць, розширенням її мережі. Цей

Розкриваються концептуальні засади стратегії розвитку вітчизняної промисловості, обґрунтовується її місія, стратегічні та структурні пріоритети, пропонуються інноваційно-інвестиційні механізми їх досягнення.

The conceptual bases of the Ukrainian industry development strategy are shown, its mission, strategic and structural priorities, innovative-investment mechanisms of their realization are offered.

же підхід може бути застосований для медичного приладобудування та фармацевтичної промисловості, продукція яких буде використана для технічного переоснащення й забезпечення лікарськими засобами лікувально-медичних, діагностичних та оздоровчих закладів. Ринок для продукції енергетичного машинобудування може бути створений шляхом держзамовлення на машини й устаткування для модернізації діючих традиційних електрогенеруючих станцій, створення потужностей для отримання електроенергії з альтернативних джерел – вітроенергетики, сонячної енергетики. Слід зазначити, що перелічені галузі є наукомісткими і високотехнологічними, вони замикають на собі технологічні ланцюги створення відповідної продукції, а тому здатні створити мультиплікативний ефект зростання у суміжних галузях і в цілому економіці.

Разом із процесами створенням великих вертикально інтегрованих структур не слід залишати поза увагою розвиток малого й середнього бізнесу та його горизонтальної інтеграції на засадах кластерної організації. З точки зору забезпечення структурних пріоритетів розвиток кластерів доцільно здійснювати для агропромислового виробництва, харчової та легкої промисловості, тобто у тих сферах, які не вимагають високої капіталомісткості та концентрації виробництва, а тому прийнятних для ефективно роботи МСП. Поза промисловою діяльністю з огляду на визначену місію країни їх доцільно розвивати у сферах транспортно-логістичних, лікувально-оздоровчих, курортно-туристичних послуг, готельного бізнесу при переважному залученні до матеріального забезпечення їх діяльності продукції вітчизняної промисловості.

Кластери слід розглядати як окремих об'єкт державної промислової політики у територіальному розрізі й одночасно як важливий елемент реалізації державної регіональної політики, забезпечення поєднання інтересів держави й окремих регіонів, розв'язання проблем територіального устрою, створення сприятливих умов для розширення економічних можливостей конкретних територій. На сьогодні недооцінка регіонально-просторового розрізу в системі державного управління і економічній (в т.ч. промисловій) політиці призводить до нераціонального використання і значних втрат фінансових, трудових і природних ресурсів, до надконцентрації економічної активності в одних регіонах і недовикористання потенціалу інших, до накопичення значних міжрегіональних диспропорцій⁵. Тому просторовий розріз має знайти відображення у довгостроковій стратегії розвитку економіки та промисловості країни, а також у системі стратегічного планування.

Для активізації процесів регіонального розвитку слід перейти від неефективної політики регіонального вирівнювання на основі дотацій і субсидій до політики створення економічних стимулів до господарської діяльності та сприятливого інституційного середовища в окремих регіонах, що формуватиме поліцентричну просторову структуру економіки країни та нові джерела регіональної конкурентоспроможності⁶. Серед таких основних джерел слід розглядати, з одного боку, формування потужних регіональних кластерів, а з другого – закріплення за регіонами певної спеціалізації, за якою будуть здійснювати свою діяльність ці кластери залежно від наявних ресурсів, географічних і природно-кліматичних умов та з огляду на можливість внеску регіону у виконання країною своєї місії.

Серед економічних стимулів до започаткування та ведення діяльності у певних регіонах можуть розглядатись насамперед податкові. Зокрема, доцільно запровадити знижуючі коефіцієнти до ставок податку на прибуток підприємств, розташованих на певній території, прибуткового податку з громадян, що проживають і працюють на ній, залежно від рівня її депресивності⁷ та галузевої спеціалізації. Також може бути розглянуто питання запровадження знижуючих коефіцієнтів до ставок податку на прибуток для групи підприємств, об'єднаних у регіональні кластери. Крім цього, можливим є введення підвищуючих коефіцієнтів до ставок оплати праці працівників, що працюють на депресивних територіях. Це припинить міграцію робочої сили з них і стимулюватиме її приплив.

На сьогодні проблеми створення регіональних кластерів, спеціалізації територій, регіональної диференціації оподаткування не знайшли відображення у вітчизняному господарському, регіональному та податковому законодавстві. Тому без внесення відповідних поправок до нього вони не будуть розв'язані.

Особливе місце в реалізації довгострокової стратегії розвитку економіки й проведенні структурно-технологічної модернізації виробництва

має посісти створення сприятливих макроекономічних умов для **зростання інвестиційної активності** суб'єктів та пошук резервів кардинального **збільшення обсягів інвестиційних ресурсів**. Відповідно інвестиційна політика має здійснюватись у таких напрямках:

- створення умов для відтворення й модернізації виробництва за рахунок зростання обсягів власних коштів підприємств та їх використання на інвестиційні цілі;
- розширення обсягів державного інвестування пріоритетних сфер;
- створення грошово-кредитного механізму довгострокового інвестиційного кредитування;
- створення механізму міжгалузевого перетоку капіталу із сировинних і низькотехнологічних секторів у переробні високотехнологічні, що належать до пріоритетних з точки зору досягнення стратегічних цілей та здійснення місії країни.

Стимулювання збільшення власних коштів підприємств доцільно здійснювати за рахунок запровадження таких податкових преференцій, як інвестиційний податковий кредит, інвестиційна податкова пільга та інвестиційна податкова премія⁸. Суть інвестиційного податкового кредиту полягає в зменшенні податкових зобов'язань з податку на прибуток на певний період на суму здійснених суб'єктом інвестицій у модернізацію й розширення виробництва з поверненням цього кредиту в майбутніх податкових періодах. Оскільки основною метою застосування такого кредиту є активізація відтворювальних процесів в економіці, то можливість його отримання повинні мати всі суб'єкти господарювання незалежно від галузевої приналежності. Вартість кредиту повинна бути мінімальною й не перевищувати, наприклад, половини ставки рефінансування НБУ в рік надання кредиту або третини середньозваженої ставки комерційних банків за довгостроковими кредитами на інвестиційні цілі. Для підприємств, що працюють у пріоритетних сферах, надання інвестиційного податкового кредиту доцільно здійснювати за нульовою вартістю.

Інвестиційну податкову пільгу та інвестиційну податкову премію варто застосовувати виключно для підтримки пріоритетних видів діяльності. Суть першої полягає у зменшенні зобов'язань зі сплати податку на прибуток на суму здійснених підприємством інвестицій у модернізацію діючих чи створення нових виробництв без стягування у майбутніх податкових періодах цієї суми. Друга являє собою одноразове, погоджене з податковим органом, зменшення зобов'язання з податку на прибуток на суму, що перевищує згадані інвестиційні витрати суб'єктів. Допустимий розмір перевищення може коливатись залежно від обсягів здійснених інвестицій, але не бути більшим, наприклад, від їх п'ятої частини.

Для підвищення активності підприємств у здійсненні ними власних досліджень і розробок та підвищення рівня їх впровадження доцільно також застосовувати податкове стимулювання. Наприклад, можливим є введення регресивного оподаткування прибутку залежно від приросту витрат на НДДКР у порівнянні з попереднім податковим періодом. Аби запобігти зловживанню цією пільгою як засобом ухиляння від оподаткування слід періодично зіставляти її надання із результативністю НДДКР, тобто із практичним впровадженням здійснюваних розробок та їх ефектом для виробництва. За відсутності останніх протягом певного періоду та відсутності відчутного ефекту слід у безспірному порядку здійснювати відшкодування наданої пільги.

Важливу роль у процесах відтворення й оновлення виробництва мають відіграти амортизаційні кошти. В останні десятиліття вони втратили своє пряме призначення, їх нарахування призводить лише до зменшення бази оподаткування, проте практично не впливає на поліпшення процесів відтворення. Тому амортизацію також слід розглядати як податкову пільгу та здійснювати регулярний контроль за її цільовим використанням. Доцільно відновити в бухгалтерському обліку накопичувальні амортизаційні рахунки, запровадити проведення податковими органами регулярного контролю використання підприємствами коштів із цих рахунків, передбачити відшкодування на користь держави нарахованих сум амортизації у випадку її нецільового використання або відсутності ефекту від неї з точки зору зменшення рівня зносу основного капіталу або поліпшення його вікової структури.

Розширення обсягів державного інвестування пріоритетних сфер може відбуватись за кількома напрямками. По-перше, доцільно переглянути

структуру витратів бюджету й знайти можливість збільшення капітальних витратів за рахунок скорочення надання необґрунтованих соціальних пільг, запровадження адресності останніх⁹; ревізії діючих державних програм на предмет відповідності їх цілей і завдань стратегічним цілям розвитку країни з подальшим припиненням фінансування тих програм, які не відповідають названим цілям; скорочення витрат на державне управління із запровадженням граничних норм витрат на нього.

По-друге, збільшення капітальних витратів повинно відбутись, з одного боку, в частині зростання підтримки конкретних інвестиційних проектів у пріоритетних сферах, з другого – в частині збільшення фінансування капітальних витрат у тих сферах, які споживатимуть продукцію, вироблену за результатами реалізації цих проектів. Це стосується, наприклад, сфер медицини, житлово-комунальної, транспортної та енергетичної інфраструктури, оборони, житлового будівництва. Збільшення частки капітальних витрат у їх фінансуванні стимулюватиме внутрішній попит на продукцію, яку вони використовуватимуть у своїй діяльності й яка вироблятиметься підприємствами, створеними внаслідок реалізації підтримуваних державою інвестиційних проектів. Зауважимо, що збільшення фінансування капітальних витрат цих сфер має супроводжуватись обов'язковою вимогою щодо придбання відповідної продукції у вітчизняних виробників. Саме таким чином можна стимулювати розвиток внутрішнього виробництва медичного обладнання та устаткування, фармацевтичної продукції, енергетичного устаткування, транспортних засобів усіх видів, військової техніки, техніки та устаткування для ЖКГ, будівельних матеріалів і складної техніки для будівництва і т.п. Надання державної підтримки інвестиційним проектам у пріоритетних сферах доцільно здійснювати на поворотній основі через спеціально створений державний банк розвитку¹⁰. Це дозволить підвищити ефективність та цілеспрямованість витрачання державних коштів, більш ґрунтовно підходити до відбору інвестиційних проектів, контролювати хід їх реалізації.

По-третє, слід знайти додаткові джерела для збільшення доходів бюджету та їх спрямування на інвестиційні цілі. У цьому зв'язку варто звернути увагу на те, що нестачу коштів у державі можна пов'язати і наявністю колосального тіньового сектору економіки і масштабним вивезенням капіталу з країни як законними, так і більшою мірою незаконними способами. Вивезення капіталу не компенсується його ввезенням. Така «втеча» також призводить до нестачі пропозиції на позичковому ринку і зумовлює зростання зовнішніх позик з боку держави та корпоративного сектору, що в свою чергу лише збільшує відтік капіталу з країни при настанні термінів погашення цих позик.

Серед заходів, що обмежать виведення капіталу, можуть бути вжиті, зокрема, такі: відшкодування ПДВ експортерам тільки після отримання експортної виручки й документального підтвердження цього факту¹¹, стягнення ПДВ при перерахунку авансу постачальникам з-за кордону, накладання штрафних санкцій за прострочену дебіторську заборгованість за зовнішньоекономічними контрактами в розмірі до 100% суми останніх, запровадження кримінальної відповідальності для посадових осіб органів влади та керівників підприємств за виявлені факти незаконного виведення капіталу.

Доцільним є запровадження окремого податку на вивезення капіталу та на валюто-обмінні операції у великих розмірах небанківських установ і фізичних осіб, що не пов'язані з оплатою імпортованих контрактів та погашенням зовнішніх позик. Особливо це стосується того капіталу, який згідно із законодавством підпадає під класифікацію прямих чи портфельних інвестицій резидентів в економіці інших країн й використовується для так званого міжнародного структурування бізнес-процесів. Суть останніх полягає у тому, що резиденти створюють у країнах з меншим рівнем податкового навантаження свої зарубіжні «дочки», які використовуються для формування штучних транзакцій, що дозволяють перевести капітал у ці країни, мінімізувавши податкові зобов'язання в Україні¹². Інструментом протидії такому прихованому впливу капіталу, окрім запровадження податку на його вивезення для створення подібних контрольованих іноземних компаній, може стати зарахування їх доходів у доход резидентів для цілей оподаткування.

Ще одним джерелом для збільшення доходів держави повинна стати зміна умов оподаткування для офшорних компаній, що ведуть свою діяль-

ність в Україні й користуючись своїм статусом також мінімізують податкові зобов'язання. Не секрет, що вітчизняний бізнес, особливо великий, широко використовує «офшорні» схеми ухиляння від податків. За оцінками міжнародних експертів, з 1990 року до останнього часу з України було виведено в офшори майже 170 млрд. дол.¹³ Тому, на нашу думку, Україні слід переглянути свої міжнародні угоди про уникнення подвійного оподаткування й денонсувати їх для країн-офшорів, поширивши на офшорні компанії загальний режим оподаткування, що діє в країні. Крім того, можна підтримати позицію окремих дослідників, що за умов наростаючої нестабільності світової економіки доцільно повернути права власності на вітчизняні активи, які в даний час належать офшорним компаніям, під українську юрисдикцію, оскільки виникає загроза поглинання та колонізації іноземним капіталом вітчизняної економіки¹⁴. Ця загроза посилюється наростаючою емісією доларів, яку здійснює уряд США задля придбання іноземних реальних активів за кордоном з метою «розсмоктування» доларового фінансового пухиря.

Припинення напівзаконних та незаконних операцій з вивезення капіталу дозволить не лише збільшити податкові надходження, а й посилить валютний контроль і стабільність національної грошової одиниці, що є важливою умовою переходу до політики «довгих» і дешевшої грошей для реального сектору, про що буде сказано нижче. Для підвищення ефективності валютного контролю доцільні включення в число органів, що його здійснюють, податкової та митної служби, формування єдиної інформаційної системи валютного контролю, що передбачає електронне декларування паспортів угод з передачею їх до баз даних усіх органів валютного контролю, а також притягнення до відповідальності керівників підприємств, що допускають накопичення простроченої дебіторської заборгованості за експортно-імпортними операціями.

Значне зростання бюджетних доходів можна отримати внаслідок перегляду в бік посилення умов екологічного оподаткування. Це варто зробити у трьох напрямках. По-перше, підвищити ставки оподаткування за викиди забруднюючих речовин до розмірів, які застосовуються в країнах ЄС. Нині ці ставки, незважаючи на їх перегляд і збільшення в новому Податковому кодексі, залишаються далекі від стандартів Євросоюзу. По-друге, слід запровадити прогресивну шкалу екологічного податку не лише в розрізі видів забруднюючих речовин та класу їх небезпечності, а й у розрізі обсягів викидів. По-третє, слід налагодити постійний суворий незалежний контроль (наприклад, Екологічною інспекцією та громадськими організаціями) за обсягами викидів підприємств, оскільки в даний час їх облік самими підприємствами більшою мірою є умовним, а задекларовані показники викидів далекі від фактичних. Запровадження цих змін дозволить не лише отримати додаткове джерело доходів бюджету, а й стимулюватиме підприємства-забруднювачі впроваджувати нові екологізаційні технології.

Аналогічне збільшення надходжень до бюджету може бути отримано шляхом перегляду умов стягування плати за користування надрами й запровадження її прогресивної шкали залежно від обсягів ресурсів, що видобуваються. Одночасно слід запровадити підвищені ставки податку на прибуток підприємств-надрокористувачів. Це стимулюватиме, з одного боку, до більш глибокої переробки видобутих ресурсів та відповідно до їх економії й поширення технологій отримання матеріалів і продуктів від переробки відходів виробництва та вторинної сировини, а з другого – зробіть видобуток сировини менш прибутковим порівняно з її переробкою¹⁵.

Нагальним питанням не лише з точки зору збільшення бюджетних доходів, а й з позицій забезпечення соціальної справедливості в умовах постійно наростаючого розриву в доходах найбагатших та найбідніших верств населення є запровадження прогресивної шкали оподаткування доходів фізичних осіб, а також запровадження податку на розкіш. Розвинені країни давно відмовились від ліберального пропорційного оподаткування доходів своїх громадян, мотивуючи це необхідністю дотримання принципу соціальної справедливості при стягуванні податків¹⁶. Ставки податку на високі доходи в більшості з них перевищують 40%. Черговий кризовий спад світової економіки, що розпочався у другій половині 2012 року, зумовив подальше підвищення урядами країн ЄС ставок податків на доходи найбагатших верств населення¹⁷. Україні варто скористатись європейським досвідом. Це не лише дозволить поповнити державну казну, а й підвищить довіру до влади у пересічних громадян, зменшить «градус» соціального

невдоволення, пов'язаного з несправедливим характером приватизації та концентрацією всього багатства країни в руках кількох десятків сімей у далеко не завжди законний і прозорий, а часто кримінальний спосіб.

Чималий потенціал для акумуляції державою ресурсів на інвестиційні цілі становлять кошти населення, причому як ті, що зберігаються на депозитах у банках, так і ті, що перебувають поза банками. Наприклад, станом на 1 вересня 2012 року обсяг коштів громадян, розміщених на депозитах у банках, становив 345 млрд. грн.¹⁸, а «на руках» у населення, за оцінками експертів, знаходиться від 50 до 150 млрд. дол. США. Залучення коштів, що зберігаються поза банками, можливе, наприклад, шляхом випуску державних інвестиційних облігацій для фізичних осіб із строком гарантованого погашення від 5 років і дохідністю, яка б була не менш привабливою, ніж за банківськими депозитами¹⁹.

Розширення пропозиції інвестиційних ресурсів в економіці не повинно і не може відбуватись лише завдяки нарощуванню бюджетних витрат держави. Не менш *важливо зорієнтувати на інвестиційні цілі банківське кредитування та збільшити пропозицію довгострокових кредитних коштів* на прийнятних для бізнесу умовах. Вирішення цього завдання слід пов'язувати, з одного боку, зі спеціальним створенням для цих цілей українського банку розвитку, а з другого – зі збільшенням впливу Національного банку України на інвестиційні процеси. Щодо останнього, то доцільно запровадити цільове рефінансування комерційних банків і формування пропозиції «довгих» грошей з прив'язкою до завдань структурно-інноваційної модернізації промисловості. Також слід розширити функції НБУ завданнями забезпечення економічного зростання, інвестиційної активності та підтримання зайнятості, як це передбачено в багатьох розвинених країнах світу.

Для створення механізмів грошової пропозиції, замкнених на інвестиційному кредитуванні реального сектору в цілому та його окремих пріоритетів, слід прив'язати умови доступу комерційних банків до рефінансування з боку НБУ із зобов'язаннями щодо використання кредитних ресурсів на фінансування інвестиційних проектів суб'єктів²⁰. Це можна зробити як непрямыми, так і прямими способами формування пропозиції грошей Нацбанком. Серед непрямих способів можна застосувати, наприклад, рефінансування під заставу облігацій, векселів та інших зобов'язань платоспроможних підприємств. Серед прямих – участь у фінансуванні державних інвестиційних програм і проектів, надання держгарантій, кредитування інститутів розвитку, в т.ч. Банку розвитку. Варто зауважити, що ставка рефінансування не повинна перевищувати середню норму прибутку в переробній промисловості, а строки надання кредитів мають відповідати усередненій тривалості науково-виробничого циклу в реальному секторі (до 8 років).

Доцільно скористатись можливостями спрямування грошової емісії на державні інвестиційні потреби, як це робиться, наприклад, у США, Японії, частково в ЄС, шляхом придбання центробанками державних довгострокових боргових зобов'язань і рефінансування під них комерційних банків. Емісію також доцільно використовувати для фінансування інститутів розвитку, як це широко практикувалось у країнах «економічного дива» та до цих пір застосовується в Японії, нових індустріальних країнах та Китаї. Створення інститутів розвитку²¹ та забезпечення їх відповідними емісійними фінансовими ресурсами має здійснюватись не лише для розширення інвестиційного кредитування, а й для надання освітніх кредитів, венчурного та мікрофінансування.

Використовуючи такі інструменти, як ставка рефінансування, ломбардний список Нацбанку, інститути розвитку, держгарантії за кредитами, що залучаються підприємствами для реалізації інвестиційних проектів у пріоритетних секторах, та компенсація процентних ставок за такими кредитами, держава може гнучко впливати на грошово-кредитні потоки, спрямовуючи їх як на підтримку відтворювальних процесів в економіці в цілому, так і на підтримку проектів у пріоритетних секторах. Нацбанк має повною мірою почати виконувати функцію кредитора останньої інстанції, що вимагатиме від нього налагодження роботи з моніторингу платоспроможності позичальників, а також висунення більш жорстких вимог до якості роботи банків щодо аналізу та селекції інвестиційних проектів²².

Розширення пропозиції «довгих грошей» має узгоджуватись із спроможністю суб'єктів їх освоїти або, інакше кажучи, відбуватись паралельно з нарощуванням як виробничих потужностей підприємств, так і забезпечен-

ням процесу виробництва власними матеріально-технічними ресурсами. В іншому випадку «накачка» економіки грошима за нестачі пропозиції вітчизняних товарів, в т.ч. інвестиційного призначення, лише стимулюватиме притік імпорту, тим самим нівелюючи позитивний мультиплікативний ефект зростання економіки через механізм міжгалузевих зв'язків. Задля запобігання випуску незабезпечених грошей НБУ може рефінансувати комерційні банки під заставу довгострокових корпоративних облігацій та векселів підприємств з поправочним коефіцієнтом у 50%, а під гарантії уряду та місцевої влади – в 75%, що зробить продаж цих боргових зобов'язань не вигідним для банків. За таких умов можна суттєво розширити ломбардний список Нацбанку, включивши до нього векселя платоспроможних підприємств з пріоритетних секторів економіки за списком, затверджуваним урядом, поручительства організацій-замовників державних цільових програм, а також облігації інститутів розвитку. Такий емісійний механізм повинен використовуватись виключно для забезпечення економіки дешевими довгостроковими інвестиційними кредитами й жодною мірою не має стимулювати вивезення капіталу. Тому рефінансування комбанків має відбуватись лише під зобов'язання вітчизняних підприємств, а прийом іноземних цінних паперів та іноземних активів вітчизняних банків в якості забезпечення ломбардних та інших кредитів НБУ слід припинити.

Окрім розширення обсягів інвестиційних кредитів, не менш важливо забезпечити доступні умови їх надання та низьку вартість, а також мінімізувати можливість перетоку в спекулятивну сферу. Зростання обсягів може бути забезпечено шляхом розширення рефінансування комбанків під заставу векселів платоспроможних підприємств за ставкою не більшою 3-4% зі встановленням обмежень на банківську маржу, що залежатимуть від розміру кредиту, наявності держгарантій за ним, кредитоспроможності позичальника. Для забезпечення стабільних умов кредитування доцільно заборонити комбанкам переглядати умови кредитних угод в односторонньому порядку.

Задля запобігання спекуляціям з дешевими кредитами та утворенню фінансових пухирів дохідність державних облігацій повинна бути нижчою від ставки рефінансування. З метою стримування зростання вартості грошей доцільно стимулювати застосування низькопроцентних кредитно-депозитних схем з іпотеки, освітніх кредитів, виробничих інвестиційних кредитів у пріоритетні сектори. Слід припинити рефінансування банків під заставу боргових фінансових інструментів, які не використовуються для фондування інвестицій в основний капітал та інновації. Можливим є встановлення ліміту фінансово-кредитного важеля як для банків, так і небанківських фінансових установ, обмеживши його для останніх двократною величиною. Співвідношення їх фінансових активів (цінних паперів, грошових коштів, іноземної валюти, дебіторської заборгованості і т.п.) та власного капіталу не повинно перевищувати 1/2. Органи державного регулювання фінансового ринку повинні мінімізувати утворення надмірних боргів у банків та небанківських установ²³.

Нарощування ресурсної бази банківської системи можливе також шляхом надання Нацбанком беззаставних кредитів у розмірі частини коштів населення на строкових гривневих депозитах за умови їх цільового використання на інвестиційне кредитування реального сектору, що стимулюватиме розширення джерел «довгих грошей». Важливо при цьому запровадити ряд заходів, що запобігатимуть втратам вітчизняної фінансової системи внаслідок колапсу фінансових пухирів та пірамід зарубіжних емітентів. Серед них: введення обмежень на обсяги позабалансових зарубіжних активів та зобов'язань перед нерезидентами за деривативами вітчизняних організацій, відмова від тих видів страхування, зобов'язання за якими не можуть бути виконані при настанні фінансово-економічної кризи. Доцільно ввести обмеження на вкладання коштів вітчизняних підприємств у іноземні цінні папери, включаючи держоблігації США, а також інших держав з високим рівнем бюджетного дефіциту чи державного боргу.

Заходи щодо міжгалузевого перетоку капіталу із сировинних і низькотехнологічних у пріоритетні високотехнологічні сектори поряд із збільшенням державного інвестування останніх та запровадженням стимулів для банків щодо їх кредитування мають також передбачати застосування відповідних податкових преференцій. Останні полягають у диференційованому оподаткуванні і прибутку, і доданої вартості, причому як з точки зору різних ставок податків, так і з точки зору різних умов їх сплати. Диференціація

певною мірою закладена у вітчизняному податковому законодавстві²⁴. Проте перелік галузей і видів діяльності, яким надано преференції щодо сплати ПДВ та податку на прибуток, на наш погляд, потрібно уточнити, привівши їх у відповідність до розглянутих вище пріоритетів.

Уповільнення економічного зростання в Україні у другій половині 2012 року та «входження» країни в чергову кризу змусило Мінфін вишукувати додаткові джерела наповнення бюджету й посилювати фіскальний тиск. Задля цього ним запропоновано з 2013 році скасувати пільги з податку на прибуток для ряду галузей і виробництв (суднобудування, літакобудування, виробництво сільськогосподарської техніки, виробництво біопалива та ін.), що дозволить, як очікується, отримати додаткових надходжень до бюджету на загальну суму близько 3,5 млрд. грн. на рік²⁵. Таким чином, строк дії пільг від моменту надання, з 1 січня 2011 року, до моменту скасування, з 1 січня 2013 року, становив лише 2 роки. Звісно, що за цей період було б наївно сподіватись, що вони принесуть відчутний ефект. На жаль, така непослідовність у діях органів влади з наданням і позбавленням пільг в угоду короткостроковим фіскальним цілям та в утиск довгострокових інтересів розвитку країни не може вітатись, оскільки подібні кроки позбавляють суб'єктів можливості успішно планувати свою діяльність на перспективу через непередбачувані зміни умов господарювання й зростаючі інвестиційні ризики. У зв'язку з цим варто законодавчо закріпити певні мінімальні строки надання пільг, протягом яких вони не можуть бути в односторонньому порядку скасовані державою. Ці строки слід прив'язати до тривалості інвестиційного або технологічного циклу (5-7 років). Після закінчення встановленого строку слід проводити ревізію ефективності надання пільг, за результатами якої ухвалювати рішення щодо доцільності їх збереження на новий строк.

Задля зменшення напруженості з наповненням бюджету варто, на наш погляд, замість повного звільнення певних видів діяльності від сплати податку на прибуток, як це зроблено в даний час, запровадити для них понижуючі коефіцієнти до діючої основної ставки податку²⁶. Ці коефіцієнти мають залежати від рівня пріоритетності виду діяльності (пріоритети першого, другого, третього і т.д. рівня); бажаних темпів приросту продукції та розміру ринку, на який вона орієнтована; очікуваного внеску галузі чи виду діяльності в загальний обсяг випуску промисловості, очікуваного зростання кількості зайнятих та середнього доходу працівників; рівня наукоємності продукції та технологій виробництва певного виду діяльності; кількості випадків, строку й отриманих результатів надання пільги тому чи іншому виду діяльності в попередні роки або інакше – «історії» надання пільги на кшталт «кредитної історії» позичальника, яку застосовують деякі банки в ухваленні рішень щодо надання йому чергових позик з оберненою залежністю рівня заниженості коефіцієнта від кількості попередніх випадків, строків та результатів надання²⁷. Поряд із запровадженням до ставок податків понижуючих коефіцієнтів за галузевою ознакою доцільно, як згадувалось вище, запровадити також подібні коефіцієнти за регіональною ознакою, залежно від ступеня депресивності тієї чи іншої території.

Водночас надання податкових преференцій повинно супроводжуватись жорстким контролем за їх цільовим використанням. У випадках нецільового використання або недосягнення підприємствами заявлених для отримання пільг очікуваних результатів внаслідок реалізації інвестиційних проектів, кошти, що недоодержав бюджет через їх надання, повинні бути у безспірному порядку повернуті державі або примусово стягнуті останньою з таких суб'єктів. У цьому зв'язку доцільно створити єдиний державний реєстр суб'єктів, які отримали пільги, із внесенням до нього суми пільг, цілей їх надання та формалізованого переліку показників за інвестиційними проектами, що мають бути досягнуті. Такий захід підвищить відповідальність суб'єктів за взяті на себе інвестиційні зобов'язання, а також економічну й фінансову обґрунтованість останніх.

Пропоновані заходи структурної, інноваційно-технологічної та інвестиційної політики можуть бути неоднозначно сприйняті іншими країнами щодо їх суворості відповідності правилам СОТ, членом якої є Україна, оскільки вони порушують один із принципів цієї організації – принцип недискримінації. До заходів, що можуть розглядатись як субсидування виробництва й викликати нарікання, належать: створення державного банку розвитку та надання ним пільгових кредитів; пільги фінансовим установам для

збільшення ними довгострокового кредитування реального сектору; запровадження інвестиційної податкової пільги, інвестиційного податкового кредиту, інвестиційної податкової премії; запровадження понижуючих коефіцієнтів до ставок податків за регіональною ознакою, державне замовлення. Ці заходи в цілому не заборонені, якщо вони не спрямовані на надання преференцій лише окремим суб'єктам чи галузям.

Заходи у вигляді тарифних бар'єрів, квотування імпорту, стимулювання імпортозаміщення, регулювання експорту капіталу, митне й валютне регулювання в інтересах розвитку вітчизняної економіки можуть розцінюватись як захисні, що обмежують зовнішньоторговельну діяльність. Проте можливість застосування цих заходів передбачена правилами СОТ за умови, якщо вони не завдають збитків іншим членам цієї організації. Диференціація оподаткування за галузевою ознакою та за технологічним рівнем виробництва може розцінюватись як заборонені субсидії, проте їх застосування має розглядатись як тимчасовий захід, який за умов покращення ситуації в галузі буде скасований.

Варто зауважити, що, з нашої точки зору, правила СОТ у частині питань надання преференцій національним виробникам викладені з позиції виникнення можливих збитків і утиску інтересів інших країн. Проте в іншому контексті, зокрема в тому, наскільки інші країни завдають збитків національному виробнику й національному ринку, ці питання ґрунтовно не розкриваються, що в принципі, на наш погляд, є неправомірним і нашою думкою, що ці правила були виписані під конкретні країни, чії інтереси мають бути захищені на зовнішніх ринках. Відмова ж України від перелічених вище заходів не дозволить їй вийти з «пастки» структурної та технологічної відсталості, залишаючи за нею сировинну спеціалізацію. Тому їх запровадження у випадку виникнення нарікань з боку інших країн щодо неправомірності таких кроків має стати предметом переговорів із нашими торговельними партнерами. Цілком позитивно у цьому зв'язку слід вважати позицію уряду М.Азарова, який за доволі сумними підсумками трирічного членства України в СОТ у 2012 році поставив питання про перегляд умов її подальшого перебування в цій організації і подав на розгляд країнам-партнерам відповідні пропозиції щодо запровадження Україною протекційних заходів для майже 350 видів товарів²⁸.

Наприкінці зазначимо, що успіх стратегії та політики розвитку вітчизняної промисловості неможливий без кардинального підвищення якості державного управління, запровадження адміністративних і навіть карних механізмів відповідальності представників державного апарату, в т.ч. вищих посадових осіб держави, щодо виконання намічених цільових показників стратегії. Варто зауважити, що теперішня недосконалість інституційного та політичного устрою країни не повинна бути приводом для відмови від проведення за активної участі держави структурно-технологічної модернізації виробництва відповідно до визначеної місії та стратегічних пріоритетів країни, до чого закликають радикально налаштовані політики. Інституційні й господарські реформи мають відбуватись паралельно, цим вони лише підштовхуватимуть одні одних до змін у кращий бік. Як нами було показано раніше, позитивні зміни у виробництві сприятимуть позитивним змінам в інституційному устрої, які у свою чергу з часом лише посилять і закріплять перші²⁹.

Важливу роль в інституційному забезпеченні стратегії та політики розвитку має відіграти вдосконалення інституту держави як розробника «правил гри» та контролера їх виконання, як інструменту перерозподілу ресурсів країни, регулятора та власника одночасно. Конфлікт інтересів, що виникає при цьому, не повинен вирішуватись відмовою від якої-небудь функції, оскільки всі вони забезпечують органічну цілісність політики розвитку. Його розв'язання вбачається в інституційному відокремленні функцій держави як суб'єкта економічної політики і як власника. Функції регулятора слід залишити за виконавчою владою, а функції власника зосередити у приналежних державі корпоративних об'єднаннях, які мають сформувати нову структуру виробництва відповідно до визначених стратегічних пріоритетів розвитку країни. Водночас держава має розвивати висококонкурентний приватний сектор, працюючи з ним у партнерстві, а не в протиставленні, а також сектор виробництва суспільних благ, а механізми ринкового саморегулювання органічно доповнювати механізмами державного регулювання, аби запобігти в майбутньому повторенню сумного досвіду попередніх реформ у вітчизняній економіці.

ПОСИЛАННЯ

¹ В Україні процеси концентрації виробництва найактивніше відбуваються в експортних секторах з низьким технологічним переделом, зокрема в металургії та хімії, які мають ємкі зовнішні ринки збуту (зауважимо, що у світі значна частина хімічної продукції належить до високотехнологічної, проте та продукція, на якій спеціалізується вітчизняна хімічна галузь, такою не є). Вітчизняне металургійне виробництво поділено між декількома вертикально інтегрованими компаніями, найбільшою серед яких є «SCM Holdings Ltd». Підприємства всієї хімічної промисловості об'єднані протягом 2010-2012 років однією компанією «Group DF». У секторах з високим технологічним переделом вертикально інтегровані компанії сформувались лише в автомобілебудуванні. Проте їх розмір значно скромніший порівняно з металургійними та хімічними компаніями насамперед через значно менші можливості для збуту, зумовлені переважанням на внутрішньому ринку більш якісної продукції іноземних виробників і слабкою конкурентоспроможністю вітчизняних автомобілів на зовнішніх ринках.

² Невадними виявились численні спроби українського уряду об'єднати підприємства вітчизняного авіабудування в одну корпорацію. Остання врешті-решт була створена, проте через надзвичайно низький попит на її продукцію як всередині країни, так і зовні вона перебуває в досить хиткому стані. – Більш детально див., наприклад: Белов В. Український авіапром: між стагнацією та корпоратизацією // Новини інформаційної агенції «УНІАН» від 17.05.2011 <<http://economics.unian.net/ukr/detail/88424>>.

³ Більш детально це питання розкрито нами в роб.: Кіндзерський Ю., Паламарчук Г. Проблеми національної конкурентоспроможності та пріоритети конкурентної політики в Україні // Економіка України. – 2006, №8. – С. 19–29.

⁴ Останнім часом зарубіжні країни все частіше вдаються до активного застосування протекціоністських імпорتنних мит для захисту внутрішнього ринку. Наприклад, у Російській Федерації імпортер мито на автомобілі, незважаючи на приєднання країни до СОТ, становить 25%. Крім цього, російський уряд запровадив у вересні 2012 року додаткове утилізаційне мито на імпортовані автомобілі розміри 15%. Політика активного захисту внутрішнього ринку, зокрема автомобільного, призвела до того, що значна кількість провідних світових автомобілебудівних корпорацій (Toyota, Mitsubishi, Nissan, Renault, Citroen, Peugeot, Chevrolet та ін.) розмістили всередині країни своє виробництво, орієнтоване на внутрішній ринок. Спочатку це виробництво було лише складальним, зараз воно все більше наближається до повноциклічного.

⁵ Більш детально проблеми міжрегіональної диференціації висвітлені нами в роб.: Кіндзерський Ю. Ризики міжрегіональної диференціації в Україні та можливості їх усунення / Общество и экономика. – 2011, № 1. – С. 66–88.

⁶ Глазьев С. Ю., Ивантер В. В., Макаров В. Л. и др., зазначена праця. – С. 10.

⁷ Питання підходів до визначення рівня депресивності територій та відповідних знижуючих коефіцієнтів до ставок податків більш детально розглянуто нами у роб.: Кіндзерський Ю. Ризики міжрегіональної диференціації в Україні та можливості їх усунення.

⁸ Государственная промышленная политика России: проблемы формирования и реализации. – С. 49–50.

⁹ Якщо вірити інформації, озвученій Президентом України В.Януковичем на одному із засідань Ради регіонів, то в Україні лише 23% соціальних виплат отримують бідні верстви населення, решту 77% отримують не лише заможні, а й навіть, що недопустимо, багаті люди. – Див.: Янукович заметил, что 80% украинских соцвиплат получают состоятельные люди / Новости интернет-издания «Обозреватель» от 24 мая 2012 года. <<http://finance.obozrevatel.com/business-and-finance/01596-yanukovich-zametil-chto-80-ukrainskih-sotsvypilat-poluchayut-sostoyatelnyye-lyudi.htm>>.

¹⁰ Більш детально питання створення в Україні Банку розвитку висвітлено нами в роб.: Кіндзерський Ю. Засади формування ефективної моделі банку розвитку в Україні / Економіка України. – 2011, №10. – С. 41–53.

¹¹ У даний час згідно з п.200.8 Податкового кодексу України для відшкодування ПДВ достатньо пред'явити лише митну декларацію, що підтверджує вивезення товару.

¹² Більш детально про це з'ясує див.: Тищук Т. Щодо протидії прихованому впливу капіталу з України через контрольовані іноземні компанії. Аналітична записка / Національний інститут стратегічних досліджень. – К., 2012 [Електронний ресурс]. – Доступний з <<http://www.niss.gov.ua/articles/843/>>.

¹³ Богачи со всего мира скрывают в офшорах до \$32 трлн., украинцы – \$167 млрд. / «Экономические известия» от 23.07.2012 <http://news.eizvestia.com/news_economy/full/bogachiso-vsego-mira-skrivayut-v-offshorah-do-32-trln-ukraincy-%e2%80%93-167-mlrd>.

¹⁴ Хейфец Б.А. Офшоризация Non Stop // Российская Федерация сегодня. – 2010, № 10. <<http://www.russia-today.ru/vlast-and-economika/551-boris-xeifec-ofshorizaciya-non-stop.html>>.

¹⁵ Нині рентабельність підприємств з видобутку сировини в разі перевищує рентабельність переробних підприємств, причому не лише в Україні, а й у розвинених країнах та країнах, що багаті на природні ресурси. Це чималою мірою живить існування й поширення, особливо серед ресурсно-багатих країн, такого явища, як «ресурсне прокляття», та змушує можливість розвитку на основі інновацій.

¹⁶ В Україні принцип соціальної справедливості оподаткування лише задекларовано в податковому законодавстві, зокрема в п.4.1.6. Податкового кодексу України, зазначається, що «соціальна справедливість – (це – авт.) установлення податків та зборів відповідно до платоспроможності платників податків». У дійсності цей принцип проігнорований при оподаткуванні доходів фізичних осіб.

¹⁷ Наприклад, новообраний Президент Франції Франсуа Олланд оголосив про намір запровадити оподаткування доходів найбагатших громадян країни, чий статок перевищує 1 млрд. євро, за ставкою у 75%. – Див.: Ходырев Ю. Франция повышает налоги на богатых. Миллиардерам бежать некуда? / Новини сайту журналу «Економіст» від 10 вересня 2012 р. <<http://ua-ekonomist.com/295-franciya-povyshaet-nalogi-na-bogatyh-milliarderam-bezhat-nekuda.html>>.

¹⁸ Див.: 525 млрд. грн. украинцы держат в банках / Новости интернет-портала «УБР» от 13 сентября 2012 г. <<http://ubr.ua/finances/banking-sector/525-mlrd-grn-ukraincy-derjat-v-bankah-162951>>.

¹⁹ У жовтні 2012 року Уряд України вдався до випуску державних казначейських зобов'язань номінальною вартістю 500 дол. США, терміном погашення 2 роки та річною ставкою дохідності 9,2%, що вище середньозваженої ставки за доларовими депозитами на час випуску (7,6–7,8%). Продаж ДКЗ дозволений як юридичним особам, так і населенню (див.: Госказначейские валютные обязательства выгоднее, чем банковский депозит / Новини Інформпорталу «Подробности» від 27 вересня 2012 року <<http://podrobnosti.ua/economy/2012/09/27/860481.html>>). У такий спосіб уряд зробив спробу залучити заощадження громадян, що зберігаються поза банками, для поповнення державної казни. Проте наскільки запозичені у такий спосіб кошти населення будуть використані на інвестиційні цілі, питання залишається відкритим.

²⁰ Глазьев С. Ю., Ивантер В. В., Макаров В. Л. и др., зазначена праця. – С. 12.

²¹ Проблеми створення в Україні інститутів розвитку більш детально розкриті нами в роботі: Кіндзерський Ю. Інститути розвитку: принципи формування і проблеми використання в економічних преобразованиях / Общество и экономика. – 2010, № 7–8. – С. 57–78.

²² Глазьев С. Ю., Ивантер В. В., Макаров В. Л. и др., зазначена праця. – С. 12–13.

²³ Фетисов Г. О мерах по преодолению мирового кризиса и формированию устойчивой финансово-экономической системы (предложения для «Группы двадцати» по финансовым рынкам и мировой экономике) // Вопросы экономики. – 2009, № 4. – С. 36.

²⁴ Див.: Розділ XX. Перехідні положення / Податковий кодекс України № 2755–VI від 2 грудня 2010 року.

²⁵ Непряжина Н. НДС выйдет на прибыль. Планируется отменить ряд налоговых льгот / газета «Коммерсант Украина» № 151 от 28 сентября 2012 г. <<http://www.kommersant.ua/doc/2031996>>.

²⁶ У даному випадку ми не заглиблюємось у методологію визначення коефіцієнтів, оскільки це потребує окремого дослідження, а пропонуємо лише сам принцип, за яким могла б здійснюватися диференціація в оподаткуванні для різних галузей.

²⁷ Запровадження такої норми вважаємо доцільним, ураховуючи ту обставину, що ряд галузей вітчизняної промисловості неодноразово отримували в попередні десятиліття пільги з податку на прибуток, сплати ПДВ та інших податків, проте лише в одиничних випадках результат надання був помітний з точки зору покращення стану галузі.

²⁸ Украина шокирует ВТО / Новости интернет-портала «Подробности» от 25 сентября 2012 г. <<http://podrobnosti.ua/outeropinion/2012/09/25/859987.html>>.

²⁹ Див.: Кіндзерський Ю. Деформация института собственности в Украине и проблема формирования эффективного собственника в неэффективном государстве / Вопросы экономики. – 2010, №7. – С. 133.

UKRAINIAN JOURNAL «ЕКОНОМІСТ»

Український журнал
«ЕКОНОМІСТ»
з 2011 року
представлений
у міжнародній економічній
наукометричній
базі RePEc.

У зв'язку
з розширенням
розміщення публікацій
в RePEc з 2013 року
змінюються вимоги
до змісту статей.
Уважно слідкуйте
за інформацією в наступних
номерах журналу і на сайті
<http://ua-ekonomist.com>